

SRBSKI PREVODI CANKARJEVIH DEL 1900–1940

Do druge svetovne vojne so v srbsčino večinoma prevajali Cankarjevo kratko pripovedno prozo. Prvi prevajalci Cankarjevih del so bili študenti profesorja jugoslovanske književnosti na beograjski univerzi Pavla Popovića: Miloš Ivković, Uroš Džonić, Ljubica Janković in Božidar Kovačević. Avtorji srbskih prevodov so bili tudi Slovenci (Vladislav Fabjančič, Tone Potokar) in Hrvat Niko Bartulović. Profesorja Pavla Popovića in njegove študente je s Cankarjem povezovala težnja po združitvi jugoslovanskih narodov. Srbi so začeli prevajati Cankarjeva dela še v času njegovega življenja, tako da je število njegovih prevedenih del in ponatisov veliko. V literaturi je malo podatkov o zgodnejših srbskih prevodih (Vučenov 1977: 270) in o prvih prevajalcih.

Predavanja o slovenski književnosti je na Filozofski fakulteti v Beogradu uvedel profesor Pavle Popović (1868–1939) šolskega leta 1907/1908 ob pouku slovenskega knjižnega jezika (Džonić 1940: 127). Popović se je leta 1905 mudil v Ljubljani, da bi se naučil slovenščine. Bil je pobudnik za študij jugoslovanske književnosti kot celote in je spodbujal svoje študente k prevajanju slovenske književnosti v srbsčino. V letih 1905–1906 je bil urednik *Srpskega književnega glasnika* (1901–1914; 1920–1941), revije, ki je imela jugoslovanski značaj.

Popović je med prvo svetovno vojno pripravil knjigo *Jugoslovanska književnost*, ki naj bi pokazala enotnost jugoslovanskih narodov. V knjigi, ki je do leta 1931 doživela šest izdaj, je o Ivanu Cankarju napisal, da je eden »najboljših jugoslovanskih romanopiscev in pripovednikov. Je močen talent in izrazita individualnost. Njegova dela, čeprav imajo določene modernistične pomanjkljivosti, so zelo dobra, tako v kompoziciji kakor v stilu.« (Popović 1918: 142) V knjigi *Ogled o jugoslovenskoj književnosti* o Cankarju piše, da »je največje ime med modernimi pisatelji, gotovo klasik med njimi.« (Popović 1934: 101)

Osredotočili se bomo na zgodnejše srbske prevode Cankarjevih del do leta 1940, ko so bili kulturni stiki in prevajanje med obema narodoma v razcvetu.

Prvi v srbsčino prevedeni Cankarjevi deli sta bili drama *Jakob Ruda* (Jović 2002: 120) in povest *Putovanje Nikolaja Nikiča*.¹ Prevedel ju je srbski jezikoslovec in diplomat Miloš Ivković. Prevod drame *Jakob Ruda* je ostal v rokopisu in ni ohranjen. Do uprizoritve na beograjskem odru ni prišlo, čeprav je bila napovedana. Ivković je prevedel tudi Cankarjeve črtice *Ena sama noč*,² *Mrtvi nočejo*³ in *Pred ciljem*.⁴

¹ Putovanje Nikolaja Nikiča, *Zora* (Mostar) 6 (1901), 293–314.

² Jedna jedina noć, *Brankovo kolo* (Sremski Karlovci) 7 (1901), 714–18.

³ Mrtvi neće, *Zora* 6 (1901), 210–11.

⁴ Pred ciljem, *Kolo* (Beograd) 3 (1902), 4, 207–15.

Prva, v Beogradu prevedena in objavljena Cankarjeva knjiga so bile Vinjete. Izšle so, ko je bil Cankar nekako na sredini svoje književne poti.⁵ Ivković je za to knjigo prevedel novele in črtice Ena sama noč, Matilda, Moja miznica, V pozni jeseni, Mrtvi nočejo, O človeku, ki je izgubil prepričanje.

Miloš Ivković (1880–1950) je končal gimnazijo v Sremskih Karlovcih in slovansko filologijo na *Veliki školi* v Beogradu. Bil je gimnazijski profesor v Beogradu in od leta 1920 honorarni profesor v Skopju (Popović 1928: 12). Na pobudo srbskega jezikoslovca Aleksandra Belića se je začel ukvarjati z jezikoslovjem in objavljaj v revijah *Južnoslovenski filolog*, *Revue de Phonetique*, *Revue des études slaves*. Objavil je tudi več literarnozgodovinskih prispevkov o slovenski književnosti v *Srpskem književnem glasniku*. Poznan je kot prevajalec F. M. Dostojevskega, kot avtor prvih prevodov del Ivana Cankarja pa ne.

Leta 1906 je v reviji za književnost *Бранково коло* izšel prevod odlomka iz Cankarjevega romana *Nina*.⁶ Avtor prevoda je bil Lj. Zlatarić, o katerem ni biografskih podatkov.

Uroš Džonić (1887–1968), študent Pavla Popovića, je leta 1908 prevedel Cankarjevo črtico Iz predmestja.⁷ Džonić je leta 1910 končal študij srbske in jugoslovanske književnosti na Filozofski fakulteti v Beogradu (Popović 1929: 973). O literarnem delu Ivana Cankarja piše:

Cankar ni pisal dolgih zgodb. Bil je v bistvu lirična narava, pesnik in impresionist, ki je gledal ljudi in dogodke na svoj način. Cankar je nasplošno sovražil gospodje, birokrate, lažne patriote. Ljubil je in imel sočutje do revnih, nesrečnih, ljubil je vse tiste, ki so trpeli zaradi krivice tako od Boga kot od ljudi. Cankarjevo pripovedno prozo odlikuje izreden stil. Bil je mojster slovenskega jezika. (Džonić 1926: 230).

V reviji *Slovenski jug* je leta 1910 izšel srbski prevod Cankarjevih erotičnih pesmi, ki ga je opravil književnik Uroš Džonić: Prošla si kraj moga života / Šla si mimo mojega življenja, Odande gde spava jasno sunce / Od tam, kjer spava jasno sonce, O ne, ne idi više odavde / O ne, ne hodi več od tukaj, Zavejala je zima po mojih vrtovima / Zavela je zima po mojih vrteh, Noč ulazi u moju tihu sobu / Noč prihaja v mojo tiho sobo, Intermeco u nebesima / Intermezzo v nebesih.⁸ V teh letih je Džonić objavil še prevode Cankarjevih črtic Krona, Ada, Kurent, Tuja učenost⁹ in Ena sama noč.¹⁰

V prevajanju Cankarjevih del v srbsčino je sodeloval slovenski kulturnik Vladislav Fabjančič (1894–1950), ki je leta 1917 objavil Cankarjeve novele Za krstom, Jakovljevo zločinstvo, Kovač Damjan, O domovino, ti si kao zdravlje, Priča o dugačkom nosu,

⁵ *Вињете* (prev. sa slovenačkog Miloš Ivković), Beograd: Knižarnica Boža O. Dachić, 1907.

⁶ *Nina*, Бранково коло 11 (1906), 1534–42.

⁷ Iz predgrada (prevod Uroš Džonić), *Zabavnik Srpske književne zadruge* (Beograd) 7 (1908), 4–6, 1–16.

⁸ Iz slovenačke lirike Ivana Cankara (prev. Uroš Džonić), *Slovenski jug* (Beograd) 7/12 (1910), 95–96.

⁹ Tuđa nauka (prev. Uroš Džonić), *Slovenski jug* 7/38 (1910), 303–304.

¹⁰ Jedna noć (prev. Uroš Džonić), *Slovenski jug* 9/36 (1912), 287–88; 9/37 (1912), 296.

Dobro došli.¹¹ Fabjančič je študiral na tujih univerzah, tudi v Beogradu, in je bil od leta 1914 prostovoljec v srbski vojski, udeležil se je umika skozi Albanijo (Jović 2008: 66). Delal je pri Srbskem zunanjem ministrstvu v Ženevi, kjer je bila natisnjena omenjena knjiga.

Leta 1923 se je v prestižni književni reviji *Srpski književni glasnik* pojavil prevod Cankarjeve črtice Njen grob izpod peresa pesnika in esejista Božidarja Kovačevića.¹² Božidar Kovačević (1902–1990) je končal študij jugoslovanske in srbske književnosti na Filozofski fakulteti v Beogradu pri prof. Popoviću. Naslednje leto je bil objavljen novi prevod iste črtice v književnem mladinskem listu *Venac* (izhajal v Beogradu od leta 1910).¹³

Srbska etnomuzikologinja in folkloristka Ljubica S. Janković (1894–1974) je končala jugoslovansko in primerjalno književnost leta 1920 na Filozofski fakulteti v Beogradu pri profesorju Pavlu Popoviću (Rakočević 2009: 289). Ukvarjala se je posebej s slovensko književnostjo (Janković 1928, 1931). Prevedla je Cankarjevi črtici Zaklenjena kamrica¹⁴ in Pobratimi.¹⁵ Njen prevod Cankarjeve črtice Desetica je večkrat natisnjen.¹⁶

Srpska književna zadruga je leta 1930 objavila nekaj obsežnejšo Cankarjevo prozo pod naslovom *Пруповетке Ивана Цанкара* v srbskem prevodu hrvaškega publicista Nika Bartulovića in Čića Čićin Šaina.¹⁷ Tu su pripovedi Hlapec Jernej in njegova pravica, Hiša Marije pomočnice in črtice V mesečini, Šivilja, Peter Klepec, Skodelica kave, Vrzdenec in Firbec. Na začetku knjige je Bartulović podal očrt Cankarjevega dela: »Cankarjevo delo je plod nenavadno poudarjene individualnosti. Cankarjeva izvirnost je v osebnem pogledu na življenje.«

Niko Bartulović (1890–1943) je bil dramski pisec in publicist. Končal je študij na Filozofski fakulteti v Pragi in Gradcu. V letih 1930–1941 je živel v Beogradu in se ukvarjal s književnostjo in publicistiko. Bil je pripadnik Organizacije jugoslovanskih nacionalistov (Jačić 1972).

Pri Zadrugi Proforskega društva so leta 1933 izšle *Pripovetke i crtice* Ivana Cankarja v prevodu slovenskega kritika in publicista Toneta Potokarja (1908–1985), ki je več let živel in delal v Srbiji.¹⁸ Kot dober poznavalec južnoslovanskih jezikov je pred drugo svetovno vojno od leta 1930 do 1941 napisal več kot 300 kratkih člankov

¹¹ Vladislav Fabjančič, *Za krstom*, Ženeva: Štamparija Jugoslovenske kulture, 1917.

¹² Njen grob (prev. Božidar Kovačević), *Srpski književni glasnik* (Beograd) 9 (1923), 498–501.

¹³ Njen grob (prev. H. P. Milošević), *Venac* (Beograd) 10/4–5 (1924/1925), 305–308.

¹⁴ Zatvorena odajica (prev. Ljubica Janković), *Glasnik profesorskog društva*, 2 (1922), 62–63.

¹⁵ Pobratimi (prev. Ljubica Janković), *Letopis Matice srpske* (Novi Sad), 314 (1927), 256–58; Iz slovenačke književnosti, 7.

¹⁶ Desetica (prev. Ljubica Janković), *Letopis Matice srpske* 314 (1927), 252–55; *Iz slovenačke književnosti*, 81–85; *Amerikanski Srbobran* (Pittsburg), 104–10.

¹⁷ Тићо Чићин Шаин, Нико Бартуловић, *Пруповетке Ивана Цанкара*, Београд: Српска књижевна задруга, 1930.

¹⁸ *Pripovetke i crtice* (prev. Tone Potokar), Beograd: Zadruga Proforskega društva, 1933.

za jugoslovanske revije in časopise in je veliko prispeval k medsebojnem poznavanju jugoslovanskih narodov na področju književnosti in kulture (Jović 2008: 33).

Pred drugo svetovno vojno je literarni zgodovinar in univerzitetni profesor Krešimir Georgijević (1907–1975) objavil prevod Cankarjevih novelistično oblikovanih črtic, zbranih v knjigi *Moje življenje*.¹⁹ Na začetku knjige je predstavil Cankarjevo življenje in delo: »Cankar je slavil zmago Srbije in izrazil vero v ustvarjanje jugoslovanske države, ki mu je prinesla zapor in preganjanje, pa tudi bolezen, ki ga je kmalu pripeljala do smrti ob koncu vojne.« Georgijević je bil je redni profesor hrvaške književnosti na Filozofski fakulteti v Beogradu. Prevajal je iz češkega, slovaškega, slovenskega in poljskega jezika (Дукић 2006).

Po letu 1945 so se s prevodi Cankarjevih del v srbsčino največ ukvarjali spet študenti profesorja Pavla Popovića: Đuza Radović, Roksanda Njeguš in Dora Pilković. Pridružila sta se jim raziskovalca in prevajalca, ki sta bila študenta profesorja književnosti Dimitrija Vučenova (1911–1986), Marija Mitrović in Milorad Živančević. Dela Ivana Cankarja so poznana in prevajana v Srbiji tudi danes.²⁰

Pavle Ratko Jović
phpjovic@rcub.bg.ac.rs

VIRI IN LITERATURA

- France BERNIK, 1983: Tipologija Cankarjeve proze. Ljubljana: CZ, 1973.
- France BERNIK, 1989: Črtica – temeljna oblika Cankarjeve proze. Ivan Cankar: Podobe iz življenja in sanj. Ljubljana: MK. 507–21.
- France DOBROVOLJC, 1972: Ivan Cankar. Leksikon pisaca Jugoslavije. Novi Sad: Matica srpska. 403–17.
- Мирослава ДУКИЋ, 2006: Георгијевић Крешимир. Српски биографски речник, 2. Нови Сад: Матица српска. 658–59.
- Урош ДŽОНИЋ, 1926: Ivan Cankar. Kalendar narodne odbrane za prostu 1926. Zagreb: Hrvatski štamparski zavod. 230–38.
- Урош ДŽОНИЋ, 1940: Pavle Popović. Godišnjica Nikole Čupića, knjiga 49. Beograd: Državna štamparija Kraljevine Jugoslavije.
- Томислав ЈАКИЋ, 1972: Бартуловић Нико. Лексикон писаца Југославије, I. Нови Сад: Матица српска. 167–69.
- Љубица ЈАНКОВИЋ, 1928, 1931: Iz slovenačke književnosti. Beograd: Zadruga Proforskog društva.
- Pavle ЈОВИЋ, 2002: Prvi prevodi Cankarjevih dram. Slovenska dramatika. Ur. Mateja Bartol Pezdirc. Ljubljana: FF (Obdobja, 31). 119–26.
- Pavle ЈОВИЋ, 2008: Slovenci v Beogradu. Beograd: Samozaložba.

¹⁹ Иван Цанкар: *Приповетке* (prev. Крешимир Георгијевић), Београд: Задруга Професорског друштва, 1940.

²⁰ Ivan Cankar: *Sluge (Hlapci)*, prevod Marije Mitrović, Beograd: Beogradski centar za ljudska prava, 2016.

- Ivan LAN, 1931: Cankar Ivan. Ottuv slovník naučný nove doby, II. V Praze: J. Otto. 839–40.
- Pavle POROVIĆ, 1918: Jugoslovenska književnost. Cambridge: University Press.
- Душан ПОПОВИЋ, 1929: Урош Џонић. Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка, IV. Загреб: Библиографски завод д.д.
- Павле ПОПОВИЋ, 1934: Оглед о југословенској књижевности. Београд: Књижарница Геце Кона.
- Тоне РОТОКАР, 1977: Cankar v srbohrvaščini. Ivan Cankar v prevodih. Zbornik društva književnih prevajalcev Slovenije. Murska Sobota: Pomurska založba. 17–20.
- Selena RAKOČEVIĆ, 2009: Janković S. Ljubica. Srpski biografski rečnik, knjiga 4. Novi Sad: Matica srpska. 289–90.
- Univerzitet u Beogradu, 1921: Program predavanja za letnji semestar 1920/21 školske godine. Beograd: Knjižarnica Gece Kona. 16.
- Dimitrije VUČENOV, 1977: Delo Ivana Cankarja v srbskem kulturnem in javnem življenju. V areni življenja: Ob stoletnici rojstva Ivana Cankarja. Ljubljana: Komunist.